

מפגש ספירת ציפורים בגני הילדים

כתיבה: הילה נקש, נופר בן אריה, תחום פיתוח והכשרה החברה להגנת הטבע, 2019

קהל היעד: גני ילדים, גילאי 3-6
משך הפעילות: 60 דקות + הצעות המשך פעילות לגנת
מקום הפעילות: גן וחצר הגן
מושגים מרכזיים: ספירת ציפורים, צפר, תצפית

מטרות

1. הילדים יבינו את החשיבות שבספירת ציפורים
2. הילדים יתנסו בספירת ציפורים בחצר הגן
3. הילדים יכירו חלק ממגוון הציפורים בחצר הגן
4. הילדים יקחו חלק פעיל ב"מדע אזרחי" כפעילות סביבתית

ציוד והכנות

- ניתן לעיין ברשימת הפעילויות בנושא ציפורים ולבצען כפעילויות מקדימות לפעילות זו (נספח 1).
- וסט "צפרים" בצבעי הסוואה, עם הרבה כיסים, בהם נכניס ציוד של צפרים (מגדיר ציפורים, כלי כתיבה, פנקס, משקפת, כובע).
- איור של צפר (נספח 2).
- הכנת כרטיסיות "משחק זיכרון" עם תמונות זוגות של ציפורים המגיעות לחצר (בהתאם לגיל הילדים וסביבת המגורים) (תוכלו להיעזר בנספח 3).
- משקפות ומגדירי ציפורים.
- עיון במידע וחומרים אודות ספירת הציפורים הגדולה באתר: [המרכז הישראלי למדע אזרחי](#), [החברה להגנת הטבע](#).
- הורדת האפליקציה eBird לדיווח על ספירת הציפורים הגדולה.

פתיחה

(15 דקות)

נשאל את הילדים: אילו בעלי חיים אנחנו נוהגים לראות ולשמוע בבוקר בדרך אל הגן? בדרך אל הגן בבוקר נוכל להבחין בציפורים!

נספר לילדים שמספר הצפרים בארץ הוא מצומצם ולכן הם לא יכולים לדעת מה מצב הציפורים.

נוכל לסייע להם ולהשתתף בספירת הציפורים!!!

ספירת הציפורים מסייעת לדעת מה מצבן של הציפורים היציבות¹ בארץ (כמה ציפורים יש והיכן הן נמצאות) והאם מינים פולשים² של ציפורים, כמו דררה ותוכי נזירי, מתפשטות ברחבי הארץ. מידע חשוב זה יסייע להחליט כיצד לשמור על ציפורי הארץ.

¹ **ציפורים יציבות** הן ציפורים שחיות בישראל למשך כל ימי חייהן ואינן נודדות.

² **מינים פולשים** הם מינים של ציפורים שהובאו לארץ על ידי בני האדם ובמקור אינן שייכות לטבע הישראלי, כמו מיינה, דררה ותוכי נזירי. הן מתחרות עם המינים המקומיים על מקורות מזון ומקומות קינון ולעיתים פוגעות בחקלאות.

נשאל את הילדים: מה זה צפר ומה עבודתו? צפרים חוקרים ציפורים כדי שנוכל להכיר אותן ולדעת פרטים חשובים שיעזרו לנו לשמור עליהן, כמו למשל, מה הן אוכלות, מה הן נוהגות לעשות או היכן הן אוהבות לקנן.

נספר לילדים שהיום אנחנו הולכים להיות צפרים צעירים. נשאל את הילדים: מה דרוש לצפר כדי לבצע את עבודתו? לאיזה ציוד הוא זקוק? מה הוא צריך לדעת לפני שהוא יוצא לחקור את הציפורים וכיצד הוא צריך להתנהג כדי שהציפורים לא ייבהלו מנוכחותו?

נוכל להזמין את אחד הילדים ולעזור לו להתחפש לצפר (כמו בנספח מספר 2) - להלביש אותו בווסט וכובע, ולהוציא במפתיע מכיסי הווסט כרטיסיות עם תמונות של ציפורים, כלי כתיבה, פנקס תיעוד, טופס רישום לספירת ציפורים, מגדיר ציפורים ומשקפת.

נציין כיצד על הצפר לנהוג בעת תצפית:

1. להשתמש במשקפת כדי לראות את הציפורים היטב.
2. להלך בשקט בקרבת הציפורים כדי לא להפחידן.
3. להצביע בשקט על הציפורים שהוא רואה כדי ששאר הצפרים יבחינו בהן, מבלי לצעוק "הנה ציפור!"
4. לסמן בכרטיס התיעוד אילו ציפורים הוא ראה.

כדי לעורר תחושת הזדהות עם הציפורים, נעודד תנועתיות במרחב: נזמין מספר ילדים "להתעופף", לנתר ולחפש מזון על הקרקע לצלילי המוזיקה (האביב מתוך ארבע העונות של ויואלדי: <http://www.youtube.com/watch?v=l-dYNttDgI0>), ולאפשר לצפר לעקוב אחריהן עם המשקפת, להצביע עליהן ולהלך בשקט. נוכל להחליף תפקידים ולאפשר למספר ילדים להיות בתפקיד הצפר.

קעת נספר כי ילדים רבים בכל הארץ משתתפים בספירת הציפורים. כדי להשתתף בספירה נבחר מקום בו נוכל לספור את הציפורים במשך 10 דקות ברצף.

נשאל את הילדים האם הם יודעים למנות.

נניח מספר חפצים על הרצפה ונמנה אותם עם הילדים בקול רם (אפשר למשל להשתמש בטושים, אבנים או קוביות או למנות את מספר החלונות בגן).

נסביר לילדים שעוד מעט נמנה את הציפורים בחוץ ואולי יזדמן לנו לראות כמה ציפורים מאותו המין (3 דורות, 2 עורבים).

לתשומת ליבך: תהליך ספירת הציפורים יתקיים בהתאם לגיל וליכולות הילדים. אך ככל שיתקיימו פעילויות מקדימות שיאפשרו לילדים להכיר מינים שונים של ציפורים, כך יגדל מספר הציפורים שהילדים יוכלו לזהות.

גוף הפעילות

(40 דקות)

א. הכרת שמות הציפורים בסביבה הקרובה

על מנת שהילדים יכירו את הציפורים ושמותיהן, נשחק משחק זיכרון של ציפורים. נניח על הרצפה תמונות של ציפורים כשפני התמונות כלפי מטה. כל פעם מתנדב מהילדים יקום ויהפוך שתי תמונות בתורו, במטרה למצוא זוג תמונות זהה.

בכל פעם שיצליחו הילדים למצוא זוג ציפורים, נשאל את הילדים האם הם מכירים את הציפור ונזכיר את שמה.

בקבוצות עם ילדים צעירים, נוכל להניח את המשחק עם התמונות כלפי מעלה ולאפשר לילדים המשתתפים למצוא זוג תמונות עם הציפור האהובה עליהם, או ציפור שהם מכירים את שמה או רוצים להכיר אותה יותר.

ב. ספירת ציפורים מחוץ לגן

נצא עם הילדים לספירת ציפורים.

נשאל את הילדים אם הם זוכרים אילו תנאים נדרשים כדי שנוכל לצפות בציפורים:

1. להשתמש במשקפת.
2. להלך בשקט.
3. להצביע בשקט על הציפורים מבלי לצעוק "הנה ציפור!"
4. לסמן אילו ציפורים נראו בשטח וללא את טבלת הדיווח.

אפשר לצאת עם הילדים בהליכה שקטה כפי שהולכים אנשים בג'ונגל כדי לא להפחיד את בעלי החיים, או כמו חוקרי טבע שצועדים ביער, או כמו צפרים שמתצפתים על ציפורים בשמורות הטבע. נציע לילדים לקחת איתם את המשקפות.

נעדיף לצאת לשדה בור או שטח פתוח בקרבת הגן.

בדומה לתצפית, נשב במקום שנבחר כמקום מתאים: כאשר הגב אל השמש ובמקום שנוח לשהות בו למשך עשר דקות. רצוי לשבת חמש דקות לפני תחילת הספירה על מנת לתת לציפורים להתרגל לנוכחותנו ולנו אפשרות לזהות אותן באמצעות דף תמונות או אפליקציית Merlin לזיהוי ציפורים. נספור ציפורים לפי מינון. הספירה כוללת ציפורים בשמיים ועל גגות בתים (לא רק בטווח הקרוב אלינו, אלא בטווח ראייה של כ-100 מטר לכל כיוון סביבנו). אפשר לספור פעמים נוספות במהלך ימי הספירה אך רצוי מאתרים חדשים, במרחק 200 מטר לפחות בין הספירות השונות.

סיכום הפעילות

(5-10 דקות)

נחזור למעגל. להלן מספר שאלות אותן נוכל לשאול את הילדים – לבחירת הגננת:

- אילו ציפורים ראינו וזיהינו?
- היכן ראינו את הציפורים? נוכל לשער מדוע נראו דווקא שם?
- כיצד הציפורים התנהגו ומה הן עשו? הילדים יוכלו לנסות ולשער מה הסיבות להתנהגותן של הציפורים (הלכו על הקרקע, צייצו על העץ וכו.).
- מה הם הכי אהבו?
- מה הם יעשו הלאה כדי לעזור לציפורים בסביבה?
- מה לפי דעתם אפשר לעשות כדי שיגיעו לחצר הגן ציפורים נוספות?

כעת נרשום ביחד עימם את תוצאות הספירה בטופס ונציין כמה מינים של ציפורים ראינו וכמה ספרנו. את הנתונים נעלה לאפליקציה בשם eBird ונגיש טופס לקבלת תעודת השתתפות בספירת הציפורים. התיעוד ורישום התוצאות באפליקציה יסייעו לחוקרי הציפורים לדעת מה מצב הציפורים בסביבת הגן ובישוב של הילדים. תוצאות אלה חשובות כדי לקיים עם הילדים השוואה ליום הקודם ולתוצאות עתידיות ובסופו של דבר יוכלו לקדם את השמירה על ציפורי הבר!

נספח 1: פעילויות בנושא ציפורים

כדי להעמיק את הלמידה בנושא ציפורים ניתן לקיים מגוון פעילויות לפני ואחרי תקופת הספירה:

- ציור ציפורים על החול או האדמה בעת היציאה מהגן, או הכנת ציפורים מחומרים שונים בסדנת הגן.
- יצירת חלקת גישוש לעקבות ציפורים: ניתן לתחום שטח קרקע בעזרת חוט או מקלות ובכל פעם לחזור ולראות מי דרך בו. ניתן להיעזר במגדיר עקבות כדי לדעת לאילו ציפורים שייכות העקבות שמצאנו בחלקה.
- הקמת מרחבי "קינן בגן" למשחק סוציו-דרמטי. נוכל לאפשר לילדים לתכנן ולבנות קינים או כנפי ציפורים מחומרים טבעיים או חומרים בשימוש חוזר בסדנה של הגן.
- הקמת תיבת קינן לציפורי שיר.
- הקמת מתקני האכלה, מים לשתייה ומים לשכשוך עבור הציפורים בחצר.
- הקמת אוהל תצפית של צפרים בחצר או נקודת תצפית מתוך הגן.
- נוכל ללמד את הילדים אודות נדידת הציפורים, הבדלים בין ציפורים יציבות, חולפות, חורפות או מקייצות, ואת צורת המעוף בעת הנדידה של ציפורים שונות.

למידע ורעיונות נוספים:

[ספירת הציפורים באתר המרכז הישראלי למדע אזרחי](https://citizen-science.smnh.tau.ac.il/cs-project/backyard-bird-count)

<https://citizen-science.smnh.tau.ac.il/cs-project/backyard-bird-count>

[ספירת הציפורים הגדולה באתר החברה להגנת הטבע](https://www.teva.org.il/citizen-science/3377)

<https://www.teva.org.il/citizen-science/3377>

[המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר](http://www.yarbirds.org.il)

<http://www.yarbirds.org.il>

נספח 2: איור של צפר

